

ствие на това, той заповѣдалъ на хастатитѣ да отстѣпятъ и до като тѣ се строили на това мѣсто, гдѣто най напрѣдъ се сблъскали съ 1-та линия на Аннибала, заповѣдалъ да отбержтъ прѣдъ тѣхъ раненитѣ и разхвърленото оржие и да очистятъ мѣстото; на принципитѣ заповѣдалъ да сгжстятъ манипулитѣ си на дѣсно и на лѣво и да застанатъ на една линия съ хастатитѣ на фланговетѣ имъ, а на триариитѣ — да направятъ сжщото и да застанатъ по фланговетѣ на принципитѣ. По таквъ начинъ той построилъ всичката си тѣжка пѣхота, въ строй на фаланга, въ една линия, която значително надминувала дължината на 3-та линия на Аннибала, и атакувалъ послѣдната, която била тръгнала въ туй време напрѣдъ. Боя се подновилъ съ нови сили и упоритость, и билъ почти равенъ, тъй като Аннибалъ ималъ около 24.000 души, а Сципионъ, който билъ загубилъ вече отъ 3 до 4.000 души — около 27 или 26.000, а въоръжението и строя били почти еднакви. Но когато Лелий и Массинисса се върнали отъ прѣслѣдванието и атакували линията на Аннибала въ тилъ, тогава тя дошла въ безрѣдича и растройство. Пó голѣмата частъ отъ войскитѣ ѝ била избита, а пó малката се спасила чрѣзъ бѣгство, но на откритата равнина била прѣслѣдвана отъ конницата на Сципиона и понесла голѣма загуба. Картагенцитѣ загубили всичко до 20.000 души убити, около 20.000 плѣнени, 133 знамена и 11 слона, а римлянитѣ около — 2.000 души убити.

Такова било това *послѣдно* сражение при Зама, което рѣшило сждбата на войната и на Картагенъ. Побѣдения Аннибалъ, като провъзгласилъ: *края на Картагенъ!* намѣрилъ спасение съ нѣколко конници въ Адруметъ. А побѣдителя — Сци-

пионъ, като разграбилъ лагера на Аннибала, върналъ се къмъ Утика, гдѣто намѣрилъ претора Ленгула съ 50 военни и 100 товарни кораба съ храни. Като присѣдинилъ тѣзи ескадра отъ 50 кораба къмъ своята, той заминалъ за Картагенъ, да го блокира по море, а на легата си Кнеия Октавия възложилъ да води армията сжщо за тамъ и да блокира града по сухо (Лелий билъ испратенъ въ Римъ да извѣсти за побѣдата). Прѣдъ Картагенъ Сципионъ срѣщналъ единъ морски корабъ съ картагенски пратеници, които отивали да молятъ за миръ. Като имъ опрѣдѣлилъ да отидатъ въ Тунесъ, той се върналъ въ Утика, отъ кждѣто тръгналъ съ армията си за онзи лагеръ, който пó напрѣдъ заемалъ при Тунесъ. По пжтя за тамъ той се научилъ, че сина на Сифарса, Вермина, идялъ съ една армия въ помощъ на Картагенъ. Сципионъ испратилъ срѣщу него всичката си конница и частъ отъ пѣхотата. Вермина билъ разбитъ и едва се спасилъ, като загубилъ 15.000 души убити, 1.200 души взети въ плѣнъ, 1.500 коня и 72 знамена.

Слѣдъ тѣзи повторна побѣда, Сципионъ прѣдписалъ на картагенцитѣ условията за мира спорѣдъ които: 1-о тѣ запазвали за себѣ си въ Африка градоветѣ, които владѣяли въ нея до началото на тѣзи война, сжщо общественитѣ и частнитѣ си имущества, 2-о запазвали сжщо законитѣ, управлението и обичаитѣ си, и противъ Картагенъ нѣмало да се продължаватъ военнитѣ дѣйствиа, — 3-то тѣ трѣбвало да върнатъ на римлянитѣ всичко взето отъ тѣхъ въ време на примирието и всичкитѣ римски плѣнници и бѣглеци, — 4-о да даджтъ всичкитѣ си военни кораби съ исключение на 10, — 5-о да не водятъ никаква война безъ съгласието на римския сенатъ, —